הִלְכוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב סִימָן תקנא

שֶׁאֵין נִמְנָעִין אֶלָּא בְּשַׁבָּת זוֹ. [*] (צ) [ש]וֵישׁ מִתְעַנִּים מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז (צא) עַד תִּשְׁעָה בְּאָב. הגָּה: * וּלְצָרָךְ מִצְוָה שָׁרֵי, וְלָכֵן נָדָה רוֹחֶצֶת וְטוֹבֶלֶת (מהרי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה בתש"ב)), וַאֲפִלּוּ אִם טוֹבֶלֶת לֵיל עֲשָׂרָה בְּאָב, מֻתָּר לָהּ (צב) לִרְחֹץ בְּעֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב * אִם אִי אֶפְשָׁר לָהּ לִרְחֹץ לֵיל עֲשָׂרָה (אגודה (פ"ד מ"ק סג)). וְנִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין אִשָּׁה הַלּוֹבֶשֶׁת לְבָנִים, יְכוֹלָה לִרְחֹץ מְעַט כְּדַרְכָּהּ בְּשָׁאָר שָׁנָה, (צג) הוֹאִיל וְאֵינָהּ עוֹשָׂה לְתַעֲנוּג רַק לְצָרָךְ מִצְוָה. וְנוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לִרְחֹץ (צד) אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן, מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֵילָךְ (תרומת הדשן סימן (ק"ו) [ק"נ]). (צה) וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁל חֲזוֹן אָסוּר לִרְחֹץ כִּי אִם רֹאשׁוֹ וּפָנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בְּצוֹנֵן (מהרי"ל (שם) ותשובת מהרי"ל סימן ט"ו ובית יוסף (ד"ה מנהגי כתוב כשם)), וְיֵשׁ מְקִלִּים (צו) *בַּחֲפִיפַת (לז) [לז] הָרֹאשׁ בְּחַמִּין (צז) לְמִי שֶׁרָגִיל בְּכָךְ כָּל שַׁבָּת: יז (צח) טוֹב לְזָהֵר מִלּוֹמַר (לח) [לח] שֶׁהֶחֱיָנוּ בֵּין הַמִּצָרִים (צט) עַל פְּרִי אוֹ עַל מַלְבּוּשׁ, אֲבָל

צ טור מיום שֶׁהֶחֱרִיבָה הָעִיר וְיֵשׁ אוֹמְרִים כְּנֶגֶד שִׁלְשָׁה שִׁבּוּעִים שֶׁהִתְעַנָּה דָּנִיֵּאל (דניאל י' ג').

ק תְּשׁוּבָה אַשְׁכְּנַזִית (הובאה בב"י ד"ה מצאתי בתשובה) בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים (אות תתמ).

ר בֵּית יוֹסֵף (שם) לְדַעְתּוֹ.

בְּאֵר הֵיטֵב

וְדַי אִם מַחֲמִיר בְּשַׁבָּת חֲזוֹן. בְּשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י ס"ק כא) כָּתַב רַבּוֹת בָּנוֹת כִּבְסוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב אַחַר חֲצוֹת וְהָעֲלַמְתִּי עֵינַי מֵהֶם וְאִם בָּאִים לִשְׁאֹל צָרִיךְ לֶאֱסֹר לָהֶם, וַעֲטָרַת זְקֵנִים (סי' תקנד ס"א) כָּתַב הַנָּשִׁים נוֹהֲגוֹת לִרְחֹץ רֹאשָׁם מִמְּנָחָה וּלְמַעְלָה וּזְקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים הִנְהִיגוּ זֶה כִּי מְשִׁיחָ נוֹלַד בְּתִשְׁעָה בְּאָב וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת זֵכֶר לְגוֹאֵל וְזֶה דַּוְקָא לַנָּשִׁים שֶׁאֵין יוֹדְעִין סֵפֶר לְהַאֲמִין בַּנֶּחָמוֹת לְפִיכָךְ צְרִיכִים חִזּוּק. אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּיוֹם חֲמִישִׁי אָסוּר לְכַבֵּס בְּיוֹם חֲמִישִׁי לְכְבוֹד שַׁבָּת אֲפִלּוּ מִן הַמְּנָחָה וּלְמַעְלָה. רַ"ן (ט: ד"ה ומ"ש גמ') וּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו) דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות ו) וּלְבוּשׁ (סט"ז). וְהַבַּ"ח (ס"א) כָּתַב דְּבְיוֹם רְבִיעִי עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב אַחַר חֲצוֹת שָׁרֵי לְכַבֵּס לִכְבוֹד שַׁבָּת דְּאִי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד עֶרֶב שַׁבָּת מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת. וְהוּא הַדִּין לְמִי שֶׁיּוֹצֵא בְּדֶרֶךְ לְמֶרְחָקִים בְּשַׁבָּת זוֹ מֻתָּר לְכַבֵּס לוֹ בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן לְכַמָּה שַׁבָּתוֹת דְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהֻמְתִּין עַד אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן י"ח חוֹלֵק עַל הַב"ח וְכָתַב דְּאֵין הַתֵּר בְּכָל לְכַבֵּס בְּיוֹם רְבִיעִי וְכָל שֶׁכֵּן לְיוֹצֵא בְּדֶרֶךְ דְּאָסוּר לְכַבֵּס לְצֹרֶךְ שַׁבָּת אַחֵר, עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן ט"ז סָעִיף קָטָן י"ד: (לז) **הָרֹאשׁ.** אֲבָל אָסוּר לִרְחֹץ בְּכוֹרִית וּמַיִם וְאֶפֶר שְׁקוֹרִין לוי"א. לְבוּשׁ (שם). אֲבָל לִרְחֹץ כָּל גּוּפּוֹ נוֹהֲגִים כָּל אָדָם אָסוּר. דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות ז). וּמִי שֶׁטּוֹבֵל כָּל עֶרֶב שַׁבָּת לְשֵׁם מִצְוָה מֻתָּר לִטְבֹּל גַּם בְּשַׁבָּת זוֹ. שָׁלֵ"ה (תענית פרק נר מצוה אות ז). מֵיהוּ מִי שֶׁמְּבַטְּלָהּ לְפָעָמִים מִפְּנֵי שֶׁטָּרוּד בְּעֵצָקָיו אוֹ מִפְּנֵי הַצְּנָה גַּם עַכְשָׁו אָסוּר לִטְבֹּל. מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק מא) וְעַיֵּן ט"ז סָעִיף קָטָן ט"ו: יז (לח) שֶׁהֶחֱיָנוּ. וּבַשַּׁבָּתוֹת בֵּינְתַיִם מֻתָּר לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. מַסַּת מֹשֶׁה (סי' תתרחצ) הַתֵּר וַדַּאי שֶׁזֶּה גָּרַם לְךָ סְגוּף הָרַבֵּה דְּאַדְרַבָּה אֵין מַתִּירִין עַד שֶׁיְּחוֹל כוי, דְּהָכָא נַמִּי מִצְוָה אִיכָּא וְהַכֹּל לְפִי טִבְעָן שֶׁל בְּנֵי אָדָם יֵשׁ שֶׁאוֹכֵל פַּת בְּמֶלַח וּמִתְעַדֵּן כְּדָגִיאל וַחֲבֵרָיו שֶׁאָמְרוּ 'וְיִתְּנוּ לָנוּ מִן הַזֵּרְעוֹנִים וְנִהְיֶה טוֹבִים' וְיֵשׁ מִתְמוֹגְגִין כְּשֶׁאֵינָן יוֹשְׁבִים עַל סִיר הַבָּשָׂר, וְכָל אֶחָד עוֹשֶׂה לְפִי כֹּחַ שֶׁיִּמְצָא בְּטִבְעוֹ כוי, עַיֵּן שָׁם וְהוּבָא בְּקִצּוּר בְּבֵדֶק הַבַּיִת בְּיוּרֶה דֵּעָה סִימָן רכ"ח וּבְשֻׁ"ךְ שָׁם (ס"ק קו). וְנִרְאֶה לְלַמֵּד מִזֶּה דְּגַם לְעִנְיַן אֲכִילַת בָּשָׂר וּשְׁתִיַּת יַיִן הַמְבֹאָר לְעֵיל סָעִיף ט' וְיֵשׁ מוֹסִיפִין מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז כוי, שֶׁאֵין לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה תְּדִיר לְהַפְסִיק חֶמְרָא זוֹ אַחֲרֵי שֶׁרַבָּנוּ הָרַשְׁבָּ"א כָּתַב לְדָבָר בְּרוּר שֶׁאֵין הַמַּסְגֵּף עַצְמוֹ בָּזֶה יָכוֹל לַעֲמֹד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַפְּקָרָא. אַךְ מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ עַד הַתַּעֲנִית אֵין לְהָקֵל מֵאַחַר שֶׁרֹב הָעוֹלָם תּוֹפְסִים חֶמְרָא זוֹ וְאֵיכָא לְמֵיחַשׁ לְתַקָּלָה שֶׁמִּמֶּנּוּ יִרְאוּ וְיִלְמְדוּ חַס וְשָׁלוֹם לְזוֹלְזוֹל בָּזֶה בַּעֲלֵי הַמּוֹן גַּם כֵּן, אִם לֹא שֶׁמִּרְגִּישׁ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁמְּזִיק לוֹ מֵאֲכְלֵי חֶלְבּ יָכוֹל לֶאֱכֹל בָּשָׂר עוֹף וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק כב) מֵינָקֶת שֶׁתִּינוֹק שֶׁלָּהּ חוֹלֶה עַד שֶׁרַע לוֹ כְּשֶׁאִמּוֹ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בָּשָׂר יֵשׁ לְהָקֵל: **(לז) הָרֹאשׁ.** עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב (ס"ק טז) שֶׁכָּתַב לֹא רָאִיתִי לְנָהֹג הַתֵּר לִרְחֹץ כָּל גּוּפּוֹ בְּחַמִּין כְּשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְחַפִּיפַת הָרֹאשׁ בְּחַמִּין בְּשַׁבָּת חֲזוֹן וְהוּא עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב לְכְתְחִלָּה יֵשׁ לוֹמַר גַּם אַחַר חֲצוֹת קֹדֶם חֲצוֹת וּבְרִיעֲבַד יֵשׁ לוֹמַר גַּם אַחַר חֲצוֹת שְׁרֵי עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יח) וּבְס"ז סָעִיף קָטָן י"ד מַה שֶּׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת וְהַבַּיִת יוֹסֵף, וְעַיֵּן בְּשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י ס"ק כג) בְּשֵׁם מֹהַרְ"י בְּרוֹנָא כָּתַב יָד, הָרַב אֶזְיזִיק חֵלֶק וְהָרוֹפֵא צִוָּה לוֹ לִרְחֹץ בְּכָל יוֹם וְהִתְּרִיתִי לוֹ לִרְחֹץ בְּשַׁבּוּעַ שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּתוֹכָהּ בְּחֹדֶשׁ תִּשְׁעִי הִתְּרִיתִי גַּם כֵּן לִרְחֹץ בְּחַמִּין דְּכָל לִרְפוּאָה שָׁרֵי עַיֵּן שָׁם וְהֻבְיָאוּ בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק לה): **יז [לח] שֶׁהֶחֱיָנוּ.** עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּרָכֵי יוֹסֵף (ס"ק יא) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בַּעַל כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה חֵלֶק ב' (סי' ע) דְּלִנּוֹהֲגִים אָסוּר בְּשַׁבָּתוֹת,

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּזְמַנָּהּ הִיא מִצְוָה דְּאוֹרַיְתָא, וְהָבִיא מִדִּבְרֵי רַשַׁ"י בְּנִדָּה דַּף ל"א (ד"ה שלא) שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַכֹּל שְׂמֵחִים שְׁאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים בְּסִעוּדַת בְּרִית מִילָה כוי, וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם רַשַׁ"י שֶׁלֹּא אֲכַל סְעוּדַת מִילָה בְּיוֹם שֶׁשֵּׁי מִשּׁוּם דִּלְמָא אָתֵי דְּרַבָּנָן כוי, הֵינוּ לֶאֱכֹל עַל הַסְּעוּדָה הִיא דְּרַבָּנָן (וְדִבְרֵיהֶם תְּמוּהִין דְּאִם לֶאֱכֹל עַל הַסְּעוּדָה אֵינוֹ דְּאוֹרַיְתָא, לְמִי מִתְקָן הַסְּעוּדָה דְּאוֹרַיְתָא וּמִי לֵיכוֹל שְׁרִיחָא. גַּם מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם רַשַׁ"י לֵיתָא, וְהוּא מִדְּרַשַׁ"י שֶׁלְּיתָא, וְהוּא רַבּוֹ שֶׁל הַשֶּׁלְ"ה כְּמְבֹאָר בְּמָגֵן אַבְרָהָם סִימָן רמ"ט (סק"ו) עַיֵּן שָׁם. וְאֶפְשָׁר שֶׁטָּעוּת סוֹפֵר הוּא וְצָרִיךְ לוֹמַר מֵהַרַ"ש אַךְ לֹא מָשְׁמַע כֵּן בִּדְבָרָיו עַיֵּן שָׁם, וּמְשַׁיֵּר עַל תְּשׁוּבַת בֵּית יַעֲקֹב סִימָן ע"ג דְּסְעוּדַת מִילָה אֲפִלּוּ בְּזְמַנָּהּ הָוֵי דְּרַבָּנָן עַיֵּן שָׁם, וְלִיתָא דְּוַדַּאי גּוּף הַסְּעוּדָה אֵין עִקַּר בְּדְאוֹרַיְתָא כְּלָל כַּמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה כתב עוד) בְּשֵׁם הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהָם (הל' מילה). וְעַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ אוֹרַח חַיִּים סִימָן רס"ה וּבְכַרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קל"א (סק"ד) בְּאֹרֶךְ, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב שֶׁרָאָה בְּאַבּוּדְרָהָם גּוּפּוֹ דְּמִיתֵי מִנְּדָה וְכֵן כָּתַב בְּמְנוֹרַת הַמָּאוֹר (אות פ"ב), וְכָתַב הוּא זַ"ל שֶׁלֹּא מָצָא בְּנִדָּה כוי עַיֵּן שָׁם, וְנִרְאֶה שֶׁכַּוָּנַת הָאַבּוּדְרָהָם לִדְבְרֵי רַשַׁ"י דְּף ל"א וּלְפִי שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמוֹ קִצַּרְתִּי: **טז [בשו"ע] וְיֵשׁ מִתְעַנִּין מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז כו'.** וְכָתַב בְּרָכֵי יוֹסֵף (סק"ד) בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁמוּאֵל שַׁעַר אֲרִיֵה, תַּלְמִיד חָכָם לֹא יִנְהֹג בְּחַמְרָא זוֹ שֶׁמְּמַעֵט בְּהֶלְאָכָת שָׁמַיִם וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְבַּשֵּׁל מִלְּמוּדוֹ אֵיזֶה שָׁעוֹת מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית וְצָרִיךְ לִשְׁקֹל בְּמֹאזְנֵי צֶדֶק בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשו"ת הֲרַשְׁבָּ"א חֵלֶק ג' (סי' שיט) בְּאֶחָד שֶׁנָּדַר לְחַבְרוֹ עַל דַּעַת רַבִּים שֶׁיִּלְמְדֶנּוּ וְאִם לָאו יַאֲסֹר בְּכָשֵׁר וְיֵין כוי וְלֹא יָכוֹל לְקַבֵּל וְנִפְרַד מִמֶּנּוּ וְנֶאֱסַר בְּכָשֵׁר וְיֵין וְנַעֲשָׂה חֹלֶשׁ וְאָמַר לוֹ הַחָכָם שֶׁיִּתִּיר לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עַל דַּעַת רַבִּים, מַתִּירִים לְדָבָר מִצְוָה, וְהָכָא נַמִּי אִם תִּתְעַנֶּה בְּכָשֵׁר וְיֵין לֹא תּוֹכַל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כוי וּבְרוּךְ ה' כָּךְ אֲנִי לוֹמֵד הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי לוֹמֵד קֹדֶם לָכֵן רַק שֶׁאֵינִי חָזָק בְּכֹחִי וּמֵאַן לֵימָא לָן שֶׁהִיא דִּבְר מִצְוָה כוי. וְהִשִּׁיב הָרַשְׁבָּ"א מַה שֶּׁאָמְרוּ שֶׁכְּבָר חָל הַנֶּדֶר וְאַחַר שֶׁחָל אֵין לוֹ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אֲזַי (לח) מֻתָּר לִרְחֹץ אַף כָּל גּוּפּוֹ בְּחַמִּין כָּל מִי שֶׁרוֹחֵץ תָּמִיד בְּעֶרֶב שַׁבָּת לִכְבוֹד שַׁבָּת: **(צ) וְיֵשׁ מִתְעַנִּים מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז.** וְתַלְמִיד חָכָם אֵין כְּדַאי שֶׁיִּנְהַג בְּחֶמְרָא זוֹ, שֶׁמְּמַעֵט בְּמֶלֶאכֶת שָׁמַיִם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְמַעֵט מִלְּמוּדוֹ אֵיזֶה שָׁעוֹת מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית וְצָרִיךְ לִשְׁקֹל בְּמֹאזְנֵי צֶדֶק בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ [שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה עַיֵּן שָׁם]: **(צא) עַד תִּשְׁעָה בְּאָב.** עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תקס"ב סָעִיף ב' בְּהַגָּ"ה: **(צב) לִרְחֹץ בְּעֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב.** כְּדַרְכָּהּ בְּחַמִּין: **(צג) הוֹאִיל וְכוּ'** לְתַעֲנוּג. וְכֵן קְטַנִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֲטִטִין בְּרֹאשָׁן, (לט) נוֹהֲגִין לְרָחְצָן בְּרֹאשָׁן: **(צד) אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן.** הֵינוּ כָּל גּוּפּוֹ, אֲבָל פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו שָׁרֵי לִרְחֹץ בְּצוֹנֵן [לְבוּשׁ וְאַחֲרוֹנִים]: **(צה) וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁל חֲזוֹן אָסוּר וְכוּ'.** הֵינוּ (מ) אֲפִלּוּ הָיָה רָגִיל לִרְחֹץ בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת בְּחַמִּין כָּל גּוּפּוֹ, אָסוּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁל חֲזוֹן לִרְחֹץ כָּל גּוּפּוֹ אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן. וּלְעִנְיַן טְבִילָה, (מא) הַנּוֹהֵג לִטְבֹּל בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת מֻתָּר, וּמִי שֶׁמְּבַטְּלָהּ לִפְעָמִים מִפְּנֵי טָרְדַּת עֵסֶק אוֹ מִפְּנֵי הַצְּנָה אָסוּר: **(צו) בַּחֲפִיפַת הָרֹאשׁ בְּחַמִּין.** אֲבָל לֹא בְּזִיּוּף וְלוֹיֵ"ג שֶׁעוֹשִׂים מֵאֲפָר: **(צז) לְמִי שֶׁרָגִיל בְּכָךְ.** וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם (כלל קלג ס"ט) דְּהוּא הַדִּין דְּשָׁרֵי פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בְּחַמִּין לְמִי שֶׁרָגִיל בְּכָךְ כָּל הַשַּׁבָּת: **יז (צח) טוֹב לְזָהֵר מִלּוֹמַר שֶׁהֶחֱיָנוּ.** אַף עַל גַּב דַּאֲפִלּוּ אֲבֵל מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, מִכָּל מָקוֹם יָמִים אֵלּוּ כֵּיוָן שֶׁהַזְּמַן הַהוּא הוּא זְמַן פֻּרְעָנוּת, אֵין כְּדַאי לוֹמַר שֶׁהֶחֱיָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. וְהַגְּרַ"א בְּבֵאוּרוֹ חוֹלֵק עַל זֶה וְכָתַב דְּהוּא חֶמְרָא יְתֵרָא, וְכֵן הַטּ"ז (ס"ק יז) מְפַקְפֵּק בָּזֶה, וְעַל כֵּן בְּשַׁבָּת אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה, דִּבְלָאו הָכִי (מ) הָרַבֵּה אַחֲרוֹנִים מַסְכִּימִין לְהָקֵל בְּשַׁבָּת: **(צט) עַל פְּרִי אוֹ עַל מַלְבּוּשׁ.** וּמִמֵּילָא לֹא יֹאכַל הַפְּרִי

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(לח) הַבַּ"ח (סי"ב) וְט"ז (ס"ק טז) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דינים מדברים שאין אסורין רק מר"ח ס"ח): **(לט)** לְבוּשׁ (סט"ז): **(מ)** אַחֲרוֹנִים: **(מא)** אַחֲרוֹנִים. **וְהֵינוּ דְּוַקָא שֶׁלֹּא בְּחַמִּין.** דִּבְחַמִּין בְּוַדַּאי רְחִיצָה שֶׁל תַּעֲנוּג הִיא: **יז (מב)** מַסַּת מֹשֶׁה (סי' תרחצ) בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים (סי' תתמ) וּלְבוּשׁ (סי"ז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יז) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם ס"ה). **וְהַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר הֵבִיא בְּחִדּוּשָׁיו בְּשֵׁם סֵפֶר בֵּית יְהוּדָה** (מנהגים אות סא) **דְּהוּא הַדִּין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ דֵּינוֹ לְזֶה כְּמוֹ בְּשַׁבָּת:**

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

בְּאֵר הַגּוֹלָה כח:

הֲלָכוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב סִימָן תקנא תקנב

ש הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי הַחֲדָשׁוֹת וְהָרוֹקֵחַ בְּסִימָן ש״ט מִמִּדְרַשׁ אֵיכָה רַבָּתִי (א כט) וּמִדְּרָשׁ תְּהִלִּים מִזְמוֹר (נ״ח) [צ״א].

עַל פְּדְיוֹן הַבֵּן אוֹמֵר (ק) וְלֹא יַחְמִיץ הַמְּצָוָה. (וְכֵן בְּפֵרוּשׁ (לט) (קא) שֶׁלֹּא יִמְצָא אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, מֵאֵת לְבָרֵךְ וּלְאָכְלוֹ בֵּין הַמְּצָרִים) (בנימין זאב סימן קס״ג ותשובת מהרי״ל (סי׳ נ)): יח * שׁ צָרִיךְ לְזָהֵר מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז עַד תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁלֹּא לֵילֵךְ יְחִידִי (מ) (קב) מֵאַרְבַּע שָׁעוֹת עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת, (מְשׁוּם שֶׁפָּהֶם קָטֵב מְרִירִי שׁוֹלֵט). (קג) וְלֹא (מפ) יַכּוּ הַתַּלְמִידִים בַּיָּמִים הָהֵם:

תקנב דִּינֵי עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב. ובו י״ב סְעִיפִים:

א מִשְׁנָה תַּעֲנִית (כ״ז) [כ״ו] (ע״ב) וּכְתָנָא קַמָּא. ב טור וְהַגָּהוֹת אֲשֵׁרִי בְּסוֹף תַּעֲנִית (פ״ד סי׳ לה) בְּשֵׁם אוֹר זָרוֹעַ (ח״ב סי׳ תטו).

א אֶעֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב (א) לֹא יֹאכַל אָדָם בַּסְּעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת (ב) שְׁאוֹכְלָהּ אַחַר חֲצוֹת (ג) בָּשָׂר, וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן וְלֹא יֹאכַל שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין. הַגָּה: וְאַף מִמַּשְׁקִים אֲחֵרִים (ד) מְמַעֵט בִּשְׁתִיָּתָן מִמַּה שֶּׁרָגִיל לִשְׁתּוֹת (טור ובית יוסף (ד״ס כתב מפי) בשם תוספות (ב. ד״ה ואע״ג) ורוקח (סי׳ ש׳), [*] וְכֵן לֹא יֹאכַל אַחַר סְעוּדָתוֹ צְנוֹן וּמְלִיחַ, דְּבָרִים שֶׁנּוֹהֲגִ בָּהֶם בְּשְׁאָר פְּעָמִים, כְּדֵי שֶׁיִּתְנַהֵג בִּפְרִישׁוּת (מרדכי (סי׳ תרלט)): ב (ה) [ב]אֲפִלּוּ בָּשָׂר מָלוּחַ שֶׁעָבְרוּ עָלָיו יוֹתֵר מִשְּׁנֵי

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

גַּם בְּשַׁבָּת שֶׁחָל שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז אָסוּר אַף בְּאַגְּרוֹת הָרַמַ״ז (אגרת טו) מַתִּיר בָּזֶה וּכְדִבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם (ס״ק מב). וְכָתַב בְּרִבְיֵ יוֹסֵף (סק״ח) יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דְּאִשָּׁה מְעֻבֶּרֶת מֻתֶּרֶת לֶאֱכֹל פְּרִי חָדָשׁ בִּלְא שֶׁהֶחֱיָנוּ דְּשֶׁמָּא תִּתְאַוֶּה וְיִגְרוֹם נֶזֶק לָהּ וְלַוָּלָד, בְּשֵׁם מֹהֲרַ״י צֶמַח בְּהַגָּהוֹת כָּתַב יָד (פע״ח שער חג השבועות פ״א כוונת ט״ב) כָּתַב (הברכ״י ס״ק יב) שְׁחוֹלָה גַּם כֵּן מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּחֹל שֶׁהַפֵּרוֹת פּוֹתְחִין לוֹ תַּאֲוָתוֹ לֶאֱכֹל דְּבָרִים טוֹבִים וּבִמְקוֹם חֹלִי לֹא גָּזְרוּ רַבָּנָן. וְכָתַב בְּרִבְיֵ יוֹסֵף (שם) בְּשֵׁם מֹהֲרַ״י בֶּן נָעִים בְּתִשְׁוּבוֹתֵיהוּ כָּנָסֶת הַגְּדוֹלָה (אור״ח סי׳ לד) וּכְנָסֶת הַגְּדוֹלָה (שם סי׳ לה) הִסְכִּים עִמּוֹ, שֶׁאִם בֵּין הַמְּצָרִים לָקַח פְּרִי חָדָשׁ וּבֵרַךְ עָלָיו בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת אֵי יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ גַּם כֵּן, עַיֵּן שָׁם, וּבִרְבִיֵ יוֹסֵף (שם) דִּקְדֵּק כֵּן גַּם מִסֵּפֶר הַכַּוָּנוֹת דְּכָל שֶׁהוּא צָרִיךְ לָאֲכֹל הַפְּרִי כְּגוֹן הֵיכָא שֶׁבֵּרַךְ בִּרְכַּת הַפְּרִי יְכוֹלָ שֶׁהֶחֱיָנוּ גַּם כֵּן. אַךְ בְּהַגָּהַת מֹהֲרַ״י צֶמַח כָּתַב יָד (שם) כָּתַב, סָפֵק לִי בְּנוֹ שֶׁל הָרַב ז״ל, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל נְעֹרָה רַחֲמָנָא וּפְרָקָהּ, כִּי הוּא זוֹכֵר שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ חֲכָמֵי הַדּוֹר אוֹכְלִים בְּשֻׁלְחַן אֲבִיו וְהִצְעִירוּ בּוֹ לֶאֱכֹל פְּרִי חָדָשׁ וְאָכַל אוֹתוֹ בִּלְא בְּרָכָה שֶׁהֶחֱיָנוּ, וּקְצָת קָשֶׁה דִּבְסָפֵר [הַכַּוָּנוֹת] מְשַׁמַע לְהֶפֶךְ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם מֹהֲרַ״י צֶמַח הוּא נִדְפָּס גַּם כֵּן בְּפֵרוּשׁ פִּיּוּט קְאֲרִיץ וְהַמְעַיֵּן יִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְיַשֵּׁב הַלָּשׁוֹן דְּהָכִי קָאָמַר שֶׁיֵּשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא יֹאכַל פְּרִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ כו׳, רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאִז נִצְטָרֵךְ מִן הַדִּין לְבָרֵךְ, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה רַשַּׁאי לְבָרֵךְ יְזָהֵר מִלְּמִנַּע מִלֶּאֱכֹל עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד (ברכ״י ס״ק יד) בְּשֵׁם מֹהֲרַ״י וּתְשׁוּבַת כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (שם), שֶׁמִּי שֶׁאָכַל פְּרִי חָדָשׁ בֵּין הַמְּצָרִים וְלֹא בֵּרַךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ שֶׁחָשַׁב דְּאִסּוּר לְבָרֵךְ (וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטַאל, קְשָׁטָא הָכִי הוּא), אִז אַחַר בֵּין הַמְּצָרִים יֹאכַל פְּרִי אַחֵר חָדָשׁ וִיבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהֶחֱיָנוּ וִיכַוֵּן לְפָטֵר גַּם אוֹתוֹ פְּרִי עַיֵּן שָׁם:

א [בהג״ה] וְכֵן לֹא יֹאכַל כו׳. וְכָתַב בְּשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט סק״ב) שֶׁבְּתְשׁוּבָה אֶסְרְתִּי לֶאֱכֹל אוֹתָן קִשּׁוּאִין שֶׁכּוֹבְשִׁין אוֹתָם בְּמַיִם וּבְמֶלַח אוֹ בְּחֹמֶץ, וְהֶבִיאוּ בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ז), וְעַיֵּן בְּמִחֲזִיק בְּרָכָה (סק״א) שֶׁכְּזֶרַע אֶמֶת (סי׳ עח) כָּתַב שֶׁאֵין לִשְׁתּוֹת קָאוְעַ אוֹ טֵייֶא בַּסְּעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת אִם לֹא בְּמָקוֹם חֹלִי, וּמַחֲזִיק בְּרָכָה כָּתַב שֶׁמְּנַהֵג פְּשׁוּט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִצְרַיִם וְכָל הַגְּלִילוֹת לִשְׁתּוֹת קָאוְעַ אַף הַבְּרִיאִים, וְאַמַּרְתִּי לְלַמֵּד זְכוּת עַל רַבָּנֵן קְדִישֵׁי כו׳, דַּאֲכִילַת שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין דַּוְקָא אָסוּר וְלֹא שְׁתִיָּה, וְהָאֲרִיךְ. וְעוֹד, דִּמְשָׁקֶה שְׁחִמֶּמְהוּהוּ אוֹ הִרְתִּיחוּהוּ לֹא מִקְרֵי תַּבְשִׁיל כִּדְמוֹכַח בִּנְדָרִים (דף מ״ט (ע״א)) בְּהָא דְּפָרִיךְ וְהָא מִתְבַּשֵּׁיל נָדַר עַיֵּן שָׁם, וְגַם אֵין בְּקָאוְעוּ מִשּׁוּם שְׁרָרָה וְנִגְוַ דְּמַקָּרוֹב נִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם מְאֹד וַאֲפִלּוּ הָעֲנִיִּים רְגִילִים בּוֹ. אֲבָל מַיִם מְבֻשָּׁלִים בְּקֻנָּה וְזֶרַע גֶּד עִם צוֹקֶר שֶׁהוּא תַּעֲנוּג וּמִנְהַג עֲשִׁירִים, לֹא הַתֵּר אֶלָּא לְחֹלִי דְּחָשׁ בְּמֵעָיו. וְעַיֵּן שָׁם בְּשֵׁם זֶרַע אֶמֶת, שֶׁלְּתֵת בֹּסֶר אוֹ חֹמֶץ לְתוֹךְ תַּבְשִׁיל שֶׁאוֹכֵל בַּסְּעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת וַדַּאי שְׁרִי עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הַלָּכָה

וּמִכָּל מָקוֹם בָּזֶה יִזָּהֵר לְכַתְּחִלָּה שֶׁיִּהְיֶה קֹדֶם חֲצוֹת וּבְדִיעֲבַד גַּם אַחַר חֲצוֹת שְׁרִי [פְּרִי מְגַדִּים (משׁ״ז ס״ק טז)]. **עוֹד כָּתַב** (א״א ס״ק מה) **לְעִנְיַן חֲצוֹת, שֶׁבְּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַר חֲצוֹת אֵין עוֹשִׂין 'חֲצוֹת' וְכָל שֶׁכֵּן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב. עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב נָמֵי אֵין עוֹשִׂין 'חֲצוֹת' אַחַר חֲצִי הַיּוֹם:**

יח * צָרִיךְ לְזָהֵר מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז. וּלְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּסִפְסִים קי״א עַמּוּד ב׳, **יוֹתֵר יֵשׁ לְזָהֵר מֵחַד בְּתַמּוּז עַד שֶׁיִּתְסַר** דְּוַדַּאי שְׁכִיחִי [פִּתְחֵי עוֹלָם]:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְלֹא יִלְבַּשׁ הַבֶּגֶד. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִשָּׁה מְעֻבֶּרֶת מֻתֶּרֶת לֶאֱכֹל פְּרִי בִּלְא שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּשֶׁמָּא תִּתְאַוֶּה וְיִגְרוֹם נֶזֶק לָהּ וְלַוָּלָד. וְכֵן חוֹלֶה גַּם כֵּן מֻתָּר, שֶׁהַפֵּרוֹת פּוֹתְחִין לוֹ תַּאֲוָתוֹ לֶאֱכֹל דְּבָרִים טוֹבִים וּבִמְקוֹם חֹלִי לֹא קַבְּלִנַן עֲלָן: (ק) **וְלֹא יַחְמִיץ הַמְּצָוָה.** אוֹ הַבְּרָכָה, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ. וְאַף עַל גַּב דְּכֶשֶׁרוֹאֶה פְּרִי חָדָשׁ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ מַחְמִיץ הַבְּרָכָה, (ק) מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁנָּהֲגוּ לְהַמְתִּין עַד שָׁעָה אֲכִילָה לֹא מִקְרֵי מַחְמִיץ הַמִּצְוָה: (קא) **שֶׁלֹּא יִמְצָא אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב.** וּמֵיָרֵי (קפ) שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁמֹר הַפְּרִי עַד שַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁיִּתְקַלְקֵל, כְּגוֹן גְּרְגְּדָנְיוֹת קְטַנּוֹת, דְּאִי לָאו הָכִי יִקְּחֵהוּ בְּחֹל וְיִשְׁמְרֵהוּ עַד שַׁבָּת: **יח** (קב) **מֵאַרְבַּע שָׁעוֹת עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת.** הַיְנוּ (קנ) מִסּוֹף אַרְבַּע עַד סוֹף תֵּשַׁע. וְכֵן יְזָהֲרוּ בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁלֹּא לֵילֵךְ בֵּין חַמָּה לַצֵּל [אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק מג)]: **(קג) וְלֹא יַכּוּ הַתַּלְמִידִים.** מִפְּרָשׁ (קנ) בַּמִּדְרָשׁ (איכ״ר א כט) דַּאֲפִלּוּ בִּרְצוּעָה יֵשׁ לָזָהֵר. וּבְכָנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (פע״ח שער חג השבועות פ״א) כָּתַב שֶׁיִּתְאַבֵּל בַּיָּמִים הָהֵם אַחַר חֲצִי הַיּוֹם וְיִבְכֶּה כְּמוֹ חֲצִי שָׁעָה:

א (א) **לֹא יֹאכַל וְכוּ׳.** כְּדֵי לְהַרְבּוֹת אֲכָל וְלִזְכֹּר חָרְבַּן הַבַּיִת וְיִצְטַעֵר עָלָיו: **(ב) שְׁאוֹכְלָהּ אַחַר חֲצוֹת.** עַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף ט׳: **(ג) בָּשָׂר וְכוּ׳.** הַיְנוּ מִדִּינָא דְּשַׁ״ס, דְּאִלּוּ מִצַּד מִנְהָגָא אָסוּר מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תקנ״א: **(ד) מְמַעֵט.** הַיְנוּ בִּסְעוּדָה מַפְסֶקֶת שֶׁאִם רָגִיל לִשְׁתּוֹת בִּסְעוּדָה אַרְבַּע כּוֹסוֹת יִשְׁתֶּה שֵׁשׁ כּוֹסוֹת. וְאֵין לִשְׁתּוֹת (פ) שֵׁכָר וְאִם הוּא אָדֹם (נ) חֶלֶשׁ שָׁרִי: **ב (ה) אֲפִלּוּ בָּשָׂר מָלוּחַ וְכוּ׳ וְעוֹפוֹת.**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(פ) מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מג): **יח (קנ)** כֵּן מַסִּיק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק מד): **(קנא)** מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מב): **(קנב)** טַ״ז (ס״ק יח): **א (קנג)** עַיֵּן שָׁם: **(קנד)** טַ״ז (ס״ק מד): **(קנה)** בֵּן אַבְרָהָם (סק״א). **(פ)** מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מג): **(קנו)** בֵּן מַסִּיק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק מד): **א (קנג)** טַ״ז (ס״ק יח): **(קנד)** בֵּן אַבְרָהָם (סק״א). **(פ)** מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מג): **(קנו)** בֵּן מַסִּיק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק מד): **א (קנג)** טַ״ז (ס״ק יח): **(קנד)** בֵּן אַבְרָהָם (סק״א). **(פ)** מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מג): **(קנו)** בֵּן מַסִּיק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק מד): **א (קנג)** טַ״ז (ס״ק יח): **(קנד)** בֵּן אַבְרָהָם (סק״א).

לִשְׁתּוֹת שֵׁכָר אֵין לֶאֱסֹר עָלָיו, וּבְכָנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (שכנה״ג הגה״ט סק״א) **מְפַקְפֵּק עָלָיו וְהָאֵלִיָּה רַבָּה** (סק״ו) **מְיַשְּׁבוּ, וְהַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אָדֹם. וּלְכוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן גַּם לְרַשַּׁ״ל שָׁרִי** (אֵלִיָּה רַבָּה (שם) וּפְרִי מְגַדִּים (משׁ״ז ריש הסימן)], **וְהֵינוּ לְהַנּוֹהֲגִין לְבָרֵךְ אַף בֵּיחִידִי עַל כּוֹס,** דְּאִלּוּ לְזִמּוּן בְּלָאו הָכִי אֵין מְזַמְּנִין וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ח׳:

(ז) בְּתְשׁוּבַת רַשַּׁ״ל (סי׳ לא) **מַשְׁמַע דְּהוּא הַדִּין אִם הוּא רָגִיל בְּכָל סְעוּדָה**

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah